

Гліб Барабаш

викладач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Міжнародні стандарти захисту прав людини являють собою загальновизнані, загальнообов'язкові та універсальні правові вимоги, які є фундаментом для нормального існування міжнародної правової системи. Україна як держава, яка визнає права та свободи найвищою соціальною цінністю, що прямо випливає із положень Основного закону, безумовно має обов'язок впровадження таких міжнародно-правових стандартів захисту прав людини в усіх сферах державного життя [1, с. 278-279].

При цьому, впровадження міжнародно-правових стандартів захисту прав людини є вкрай важливим саме у діяльності правоохоронних органів, які здійснюють досудове розслідування, оскільки, з одного боку, їх метою є здійснення належного та вчасного захисту прав особи, яка потерпіла від кримінального правопорушення, а з іншого боку, – забезпечення дотримання прав особи, яка перебуває у статусі підозрюваного/обвинуваченого в рамках такого кримінального провадження.

Варто також враховувати, що сформовані на сьогодні міжнародні стандарти захисту прав людини під час проведення досудового розслідування слугують лише певним орієнтиром для всіх держав при регламентації та забезпеченні прав громадян у сфері кримінального судочинства, адже мають здатність до нарощування, тобто, можуть розширюватися та деталізуватися кожною державою в національному законодавстві по-своєму. Тобто, вони здатні реалізуватися тільки за умови включення їх до національного законодавства.

При цьому, цілком закономірним є те, що при впровадженні таких міжнародно-правових стандартів, як правило, держава стикається із різного роду проблемами. Саме тому, дослідження таких проблем наразі є необхідним задля усвідомлення їх існування та вироблення механізмів їх подолання у національній практиці. Цим породжена актуальність цього дослідження.

Серед проблем та викликів з якими зіткнулася наша держава при впровадженні у національне законодавство міжнародних стандартів захисту прав людини під час проведення досудового розслідування можна виокремити декілька основних.

По-перше, наразі Україні необхідно досягти моделі, коли органи

досудового розслідування є втіленням законності та правопорядку в державі. У зв'язку із цим вкрай важливим є впровадження нових методів навчання студентів навчальних закладів, які будуть майбутніми працівниками таких органів. Такі методи та методики навчання мають бути спрямовані перш за все на формування високої правосвідомості таких осіб, поваги до закону та прав людини, усвідомлення їх відповідальної ролі (як правозахисників) у суспільстві.

Іншим напрямком є необхідність постійної комплексної роботи (у т.ч. психологічної) із працівниками органів досудового розслідування задля запобігання виникненню у них професійного вигорання, професійної деформації та інших явищ, які негативно позначаються на ефективності їх діяльності, а отже, заважають у повній мірі реалізації міжнародних стандартів захисту прав людини під час проведення досудового слідства.

По-друге, задля можливості реалізації міжнародних стандартів захисту прав людини під час проведення досудового слідства, вони мають бути впроваджені безпосередньо у національне законодавство. У зв'язку із цим, звісно, існує проблема необхідності вдосконалення законодавства, яке регулює порядок проведення досудового розслідування та повноваження органів, які його здійснюють. Для прикладу, однієї із очевидних проблем є те, що процедура початку досудового розслідування нині врегульована недостатньо повно [2, с. 245]. Окрім цього, чинний КПК України чітко не закріплює такого базового права як право на переклад в рамках досудового розслідування. Так само, неврегульованим залишається поняття «перекладач», який є учасником кримінального провадження та залучення якого, у т.ч. дозволяє реалізувати особі право на захист, право надавати пояснення тощо, та вимоги до його кваліфікації [3, с. 162].

У зв'язку із цим, повністю погоджуємося із думкою науковця Дрозда В., який підкреслює, що питання подальшого вдосконалення й демократизації досудового розслідування вирішуються дуже повільно. Таку тенденцію науковець пояснює тим, що наразі відсутня єдина концепція реформування положень кримінально-процесуального законодавства [1, с. 282].

Також окремо варто звернути увагу і на необхідність визначення шляхів підвищення ефективності процесуального механізму застосування міжнародно-правових стандартів захисту прав і свобод особи в кримінальному провадженні з обов'язковим урахуванням практики Європейського суду з прав людини [1, с. 292-293].

По-третє, проблемою на сьогодні є здійснення досудового розслідування, який відповідатиме ознаці «ефективності». Зокрема, з одного боку, з метою реалізації міжнародних стандартів прав людини, законодавець намагається максимально чітко визначити кроки органу досудового розслідування, а з іншого боку, наразі ось така надмірна формалізація досудового розслідування не дозволяє у повній мірі досягти його мети.

Досудове розслідування в нашій державі не відповідає визнаним стандартам, зокрема, вимогам розумної швидкості, послідовності та повноти проведення досудового розслідування [4, с. 150]. На сьогодні, поширеними проблемами є також відсутність чітких методик та тактик проведення розслідування, відсутність технічного потенціалу задля впровадження електронного документообігу, перенавантаження органів досудового розслідування тощо.

Ще одним аспектом цієї проблеми є необхідність диференціації методик здійснення досудового розслідування, що також сприятиме реалізації ефективного досудового розслідування. Для прикладу, під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей доцільним є впровадження концепції дружнього ставлення до дитини, яка включає забезпечення психологічної підтримки дитини, яка є потерпілою, коректного та негрубого ставлення до нього слідчого, а також вибір слідчим таких заходів розслідування, які передбачають мінімальне залучення до них дитини [5, с. 189].

Таким чином, проблеми впровадження міжнародних стандартів захисту прав людини під час проведення досудового розслідування полягають у тому що наразі відсутня єдина загальна концепція досудового розслідування в Україні, яка б відповідала міжнародним стандартам захисту прав людини. У зв'язку із цим виникають складнощі щодо визначення шляхів вдосконалення кримінально-процесуального законодавства України. Запровадження такої концепції, на нашу думку, дозволить подолати усі інші проблеми, які були окреслені нами в рамках цього дослідження, на належному рівні впровадити міжнародні стандарти захисту прав людини під час проведення досудового розслідування.

---

1. Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 448 с.

2. Патюк С., Щербак І. Проблемні питання початку досудового розслідування в Україні. Підприємництво, господарство і право. № 5. 2021. С. 241-246.

3. Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 7 черв. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 255 с.

4. Чернобаєв С. Міжнародні стандарти ефективного досудового розслідування. Національний юридичний журнал: теорія та практика. № 1 (41). 2020. С. 147-150

5. Нікітіна-Дудікова Г. Ю., Черноус Ю. М. Міжнародні та європейські стандарти правосуддя, дружнього до дитини, під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. Нове українське право. Вип. 2. 2022. С. 182-190.